

فهرست

۵

• درس اوّل: معرفتِ آفریدگار

۹

• درس دوم: پنجره‌های شناخت

۱۳

• درس سوم: هوشیاری

۱۷

• درس چهارم: داستان من و شما

۲۰

• درس پنجم: هفت خان رستم

۲۴

• درس ششم: ای وطن

۲۷

• آزمون نوبت اول

۲۹

• درس هشتم: دریاقلی

۳۲

• درس نهم: رنج‌هایی کشیده‌ام که می‌پرس

۳۶

• درس دهم: عطار و جلال‌الدین محمّد

۴۰

• درس یازدهم: شهدا خورشیدند

۴۴

• درس دوازدهم: دوستی / مشاوره

۴۸

• درس چهاردهم: راز زندگی

۵۲

• درس پانزدهم: میوه‌ی هنر

۵۷

• درس شانزدهم: آداب مطالعه

۶۱

• درس هفدهم: ستاره‌ی روشن

۶۵

• آزمون نوبت دوم

درس اول معرفت آفریدگار

شعر «ستایش»

مفاهیم

۱ معنی واژه‌های زیر را بنویسید.

غفلت: تجلی: سپاس‌داری: ربیع:
 موزون: خلق: مرغزار: تعالی:
 غنیمت: مشاجره: صخره: معرفت:

۲ معنای درست هر واژه را از بین کلمه‌های مقابل آن پیدا کرده و دور آن خط بکشید.

الف حک ← حکایت کردن - تراشیدن - حکیم ب زار ← زمان عمر - دارای آهنگ - ناتوان

پ گردون ← آسمان - زمین - اطراف ت فروغ ← روح - جهان - نور و روشنایی

۳ در بیت «خرد را نیست تاب نور آن روی / برو از بهر او چشم دگر جوی» منظور از «چشم دگر جوی» چیست؟

۱) با چشمان دیگران او را نبین. ۲) چشم خود را ببند.

۳) دنبال وسیله‌ی دیگری [برای شناخت خدا] باش. ۴) در جست‌وجوی انسان بهتری باش.

۴ جمله و بیت‌های زیر را به زبان ساده بازنویسی کنید و در جاهای خالی بنویسید.

الف آفریدگار را ببايد پرستيدن و بر نعمت او پاس‌داری باید کردن.

ب هر گل و برگي که هست، یاد خدا می‌کند بلبیل و قمری چه خوانند؟ یاد خداوندگار

پ ز فضلش هر دو عالم گشت روشن ز فیضش خاک آدم گشت گلشن

۵ بیت «برگ درختان سبز در نظر هوشیار / هر ورقش دفترست، معرفت کردگار» بیانگر کدام یک از مفاهیم زیر است؟

۱) محبت کردن ۲) یاد خدا ۳) فصل بهار ۴) نشانه‌های شناخت خدا

املا و واژه‌آموزی

۶ متن زیر را به دقت بخوانید و کلمه‌هایی را که از نظر املايي نادرست است، پیدا کنید و درست آن‌ها را بنویسید.

ناگهان شخصی که سيلي خورده بود، لقرید و در رودخانه افتاد. دوستش به کمکش

شتافت و او را نجات داد. او بعد از این که از قرق شدن نجات یافت، روی سخره‌ای

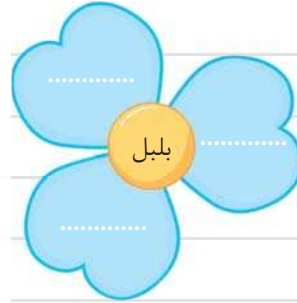
سنگی این جمله را هک کرد: «امروز بهترین دوستم جان مرا نجات داد.»

۷ با توجه به واژه‌های داخل کادر، گلبرگ‌ها را کامل کنید.

گل - مرغزار - برگ - شن - گل‌زار - قمری - لاله‌زار

۸ با توجه به معنای داده‌شده، جاهای خالی را کامل کنید.

مف ... ود: هدف ن ... ر: عقیده، فکر فرو ...: نور وشیار: انسان خردمند

۹ واژه‌های هم‌خانواده را به هم وصل کنید.

عمل	علم	شهید	شعر	توصیف
■	■	■	■	■
مخلوق	مشهد	مشهور	وصف	عالم
■	■	■	■	■
شاعر	عالم	عامل	وصف	ساز

۱۰ متضاد هر کلمه را از کادر زیر پیدا کنید و بنویسید.

خلقت - غروب - برگ - تاریکی - مغرب - مخلوق - پیدا - گمراه

الف پنهان ≠ ب روشنایی ≠ پ طلوع ≠ ت خالق ≠

۱۱ کدام گزینه با توجه به معنای آن از نظر املايي نادرست است؟

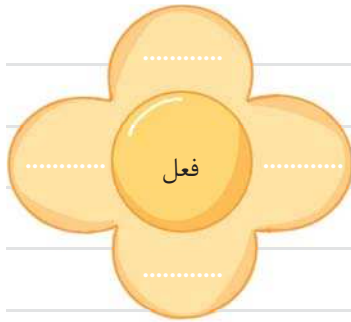
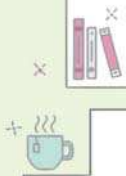
- (۱) فیض: عطا و بخشش (۲) می‌افزاید: زیاد می‌کند
(۳) قمری: پرنده‌ای خاکستری‌رنگ کوچک‌تر از کبوتر (۴) غنیمت: فرصت مناسب

دانش‌زبانی

۱۲ نوع جمله‌های زیر را مشخص و جدول را کامل کنید.

نوع جمله	نشانه‌ی نگارشی	جمله
.....		ای کاش، در امتحان قبول می‌شدم
.....		ادب از که آموختی
.....		او محبوب همه‌ی مردم جهان و مایه‌ی افتخار ایران بود
.....		خیز و غنیمت شمار جنبش باد ربیع

۱۳ از متن زیر، فعل‌ها را پیدا کنید و در شکل بنویسید.

دو دوست، پیاده از جاده‌ای در بیابان عبور می‌کردند. بین راه بر سر موضوعی اختلاف پیدا کردند و به مشاجره پرداختند. یکی از آن‌ها از سر خشم بر چهره‌ی دیگری سیلی زد.

۱۴ در عبارت‌های زیر، نهاد و فعل را مشخص کنید.

الف باد بهاری وزید از طرف مرغزار باز به گردون رسید، ناله‌ی هر مرغ زار

ب اندیشه‌کردن اندر کار خالق و مخلوق، روشنایی افزایش اندر دل.

۱۵ با توجه به بیت «جهان، جمله، فروغ نور حق دان / حق اندر وی ز پیدایی است پنهان» به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

الف در بیت بالا چند جمله وجود دارد؟ نوع آن‌ها را بنویسید.

ب نهاد و فعل را در بیت بالا مشخص کنید.

۱۶ در عبارت «این همه خلق را که شما بینید، بدین چندین بسیاری.» نهاد کدام است؟

۱ خلق

۲ شما

۳ نهاد حذف شده

۴ این همه

تاریخ ادبیات

۱۷ هر شاعر و نویسنده را به اثر مربوط به آن وصل کنید.

شبه‌ستری	سعدی	ابوعلی بلعمی
☐	☐	☐
☐	☐	☐
گلستان	تاریخ بلعمی	بوستان
		تاریخ طبری
		گلشن راز

۱۸ در هر عبارت، کلمه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف از عارفان مشهور ایرانی است که نوشته‌ها و سروده‌هایی در زمینه‌ی عرفان اسلامی دارد. (حافظ - شیخ محمود شبستری)

ب وی از بزرگان و نویسندگان تاریخ زبان و ادب فارسی بود. (فردوسی - ابوعلی بلعمی)

پ از بزرگ‌ترین شاعران و نویسندگان ایران در قرن هفتم که زادگاه او شیراز بود. (نظامی گنجوی - سعدی)

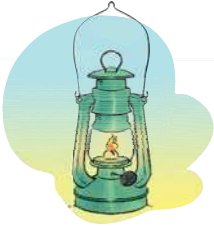

نگارش و کارگاه نویسندگی

۱۹ با کلمه و ترکیب زیر جمله‌ای زیبا بنویسید.

الف لاله‌زار:

ب چراغ دل:

۲۰ با استفاده از کلمه‌های زیر، متنی مناسب در چند سطر بنویسید.

ستایش - مخلوق - نعمت - خالق - معرفت

۲۱ در یک بند درباره‌ی موضوع تصویر زیر، توصیفی زیبا بنویسید که در آن از جمله‌های پرسشی، امری، عاطفی و خبری استفاده

شده باشد.

.....

.....

.....

.....

.....

درس دوم پنجره‌های شناخت

شعر «ای مادر عزیز»

مفاهیم

۱ معنی واژه‌های زیر را بنویسید.

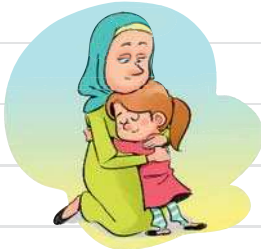
مایه: سهل: پیشه:
نهراسیم: احسان: لطف:

۲ معنای درست هر واژه را از ستون سمت چپ پیدا کرده و به آن وصل کنید.

صبر	■	تفکر	■
مردم	■	طمع	■
اندیشیدن	■	خلق	■
حرص	■	درنگ	■
آشکار	■		

۳ در بیت «ای مادر عزیز که جان داده‌ای مرا / سهل است اگر که جان دهم اکنون برای تو» منظور از «جان دهم» چیست؟

۱) مراقبت کنم.

۲) زندگی دوباره بدهم.

۳) به اندازهٔ جانم احترام بگذارم.

۴) فدا بشوم.

۴ جمله و بیت‌های زیر را به زبان ساده بازنویسی کنید.

الف هر کس تنها به خود تکیه کند و خودبینی را پیشه سازد، به شناخت خالق دست نمی‌یابد.

ب مهرت برون نمی‌رود از سینه‌ام که هست این سینه، خانه‌ی تو و این دل، سرای تو

پ هرگز نشد محبت یاران و دوستان همپایه‌ی محبت و مهر و وفای تو

املا و واژه‌آموزی

۵ متن زیر را به دقت بخوانید و واژه‌هایی را که از نظر املائی نادرست نوشته شده‌اند، پیدا کنید و درست آن‌ها را بنویسید.

«دقایقی صبری شد، یکی از اعضای گروه «تفکر» گفت: «ما انسان‌ها همه در نقطه‌ی آقاز آفرینش مانند هم هستیم و هر چه از آن نقطه دور می‌شویم تفاوت‌ها بیشتر می‌شود.»

۶ کلمات مرتبط را در یک گروه قرار دهید.

مقصد - محفوظ - مقاصد - حافظ - قصد - حفاظت - مقصود - حفظ - قاصد

گروه الف

گروه ب

۷ سه حرف مشترک کلمات زیر را بنویسید.

الف شهید - شاهد - مشهد ←

ب تفکر - افکار - متفکر ←

پ ناظم - منظم - تنظیم ←

ت مشغول - شاغل - مشغله ←

۸ برای هر واژه دو هم‌خانواده بنویسید.

الف ظاهر: و ب ارتباط: و

پ خلق: و ت عمق: و

۹ متضاد هر کلمه را از کادر زیر پیدا کنید و بنویسید.

آشکار - پنهان - شباهت - سرانجام - جاهل - شروع

الف سرآغاز ≠ ب ظاهر ≠ ب تفاوت ≠ ت دانا ≠

۱۰ املاي کدام گزینه با توجه به معنای آن نادرست است؟

۱) خلق: مردم ۲) بحث: گفت‌وگو ۳) سحر: آسان ۴) خواستن: طلب کردن

۱۱ متضاد و مترادف کلمه‌ی «نماین» به ترتیب کدام است؟

۱) آشکار - پنهان ۲) پنهان - آشکار ۳) پنهان - پنهان ۴) ظاهر - پیدا

دانش‌زبانی

۱۲ در جمله‌های زیر نهاد و فعل را مشخص کنید.

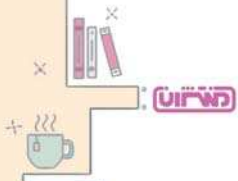
جمله	نهاد	فعل
فاطمه به نمایندگی از گروه خود برخاست.		
این سینه، خانه‌ی تو و این دل سرای تو		
انسان باید خالق خود را بشناسد.		
معلم چند کلمه را روی تخته نوشت.		

۱۳ در بیت‌های زیر تعداد جمله‌ها را مشخص کرده و زیر آن‌ها خط بکشید.

الف گر بود اختیار جهانی به دست من می‌ریختم تمام جهان را به پای تو تعداد جمله‌ها:

ب هرگز نشد محبت یاران و دوستان همپایه‌ی محبت و مهر و وفای تو تعداد جمله‌ها:

پ مه‌رت برون نمی‌رود از سینه‌ام که هست این سینه، خانه‌ی تو و این دل سرای تو تعداد جمله‌ها:

۱۴ در عبارت «گر بود اختیار جهانی به دست من» نهاد کدام است؟

دست من (۱) اختیار جهانی (۲) جهانی (۳) نهاد حذف شده (۴)

۱۵ با توجه به بیت «خشنودی تو مایه‌ی خشنودی من است / زیرا بُود رضای خدا در رضای تو» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف در بیت بالا چند جمله وجود دارد؟

ب در بیت بالا نهاد و فعل را مشخص کنید.

پ بیت بالا را به زبان ساده بازنویسی کنید.

۱۶ کدام گزینه درباره‌ی بیت زیر نادرست است؟

«هرگز نشد محبت یاران و دوستان همپایه‌ی محبت و مهر و وفای تو»

۱ از دو جمله تشکیل شده است. (۱) محبت یاران، ترکیب اضافی است. (۲)

۳ در بیت، جمله‌ی خبری وجود دارد. (۳) یاران و دوستان، دو کلمه‌ی جمع هستند. (۴)

۱۷ مانند نمونه، واژه‌ها را کنار هم قرار دهید و هر تعداد که می‌توانید واژه‌ی جدید بسازید.

پسندیده - اخلاق - آفرینش - شناخت - اندیشه‌های - نیکو - خالق - تازه - زیبایی‌های - رفتار

رفتار پسندیده -

تاریخ ادبیات

۱۸ کلمه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب کرده و در جای خالی بنویسید.

الف سراینده‌ی نخستین سرود جمهوری اسلامی ایران بود. (محمود شبستری - ابوالقاسم حالت - علی‌اکبر دهخدا)

ب کتاب «سندبادنامه» را از فارسی دری به نثر روان ترجمه کرد. (ظهیری سمرقندی - محمود شبستری - ابوالقاسم حالت)

۱۹ کدام گزینه نادرست است؟

۱ شعر «ای مادر عزیز» از ابوالقاسم حالت است. (۱)

۲ ابوالقاسم حالت سراینده‌ی نخستین سرود جمهوری اسلامی ایران است. (۲)

۳ نام دیگر کتاب سندبادنامه‌ی محمد بن علی ظهیری سمرقندی «سیاست‌نامه» است. (۳)

۴ داستان «هفت وزیر» داستانی قدیمی است که آن را از موضوعات سندباد حکیم هندی می‌دانسته‌اند. (۴)

نگارش و کارگاه نویسندگی

۲۰ متن زیر را با یکی از کلمه‌های «از، به، در، با» کامل کنید.

علی خواهر کوچک‌تر خود برای خرید کتاب داستان کتاب‌فروشی

رفتند. پس ورود فروشنده سلام کردند و آقای کتاب‌دار

پرسیدند: «کتاب‌های کودکان کدام قفسه‌ها قرار دارد؟» آقای کتاب‌دار گفت:

« من بیایید؛ تا جای آن‌ها را شما نشان بدهم.»

۲۱ جمله‌های زیر را به ترتیب شماره‌گذاری کنید.

- چه می‌خواهی مرد؟ این‌ها که می‌بینی نان است، نه چیز دیگر!
- نانوا پاسخ داد: طوری حرف می‌زنی که گویی سال‌هاست نان ندیده‌ای.
- او با دیدن نان‌های تازه آب دهانش سرازیر شد.
- نانوا که مرد گرسنه را دید، پرسید:
- از آن‌جا که خیلی گرسنه بود، جلوی دکان نانوايي ایستاد.
- روزی، روزگاری مردی خسته و مانده، تشنه و گرسنه به شهری رسید.
- مرد نگاهی به نانوا انداخت و گفت: «نان نیست، جان است برادر».

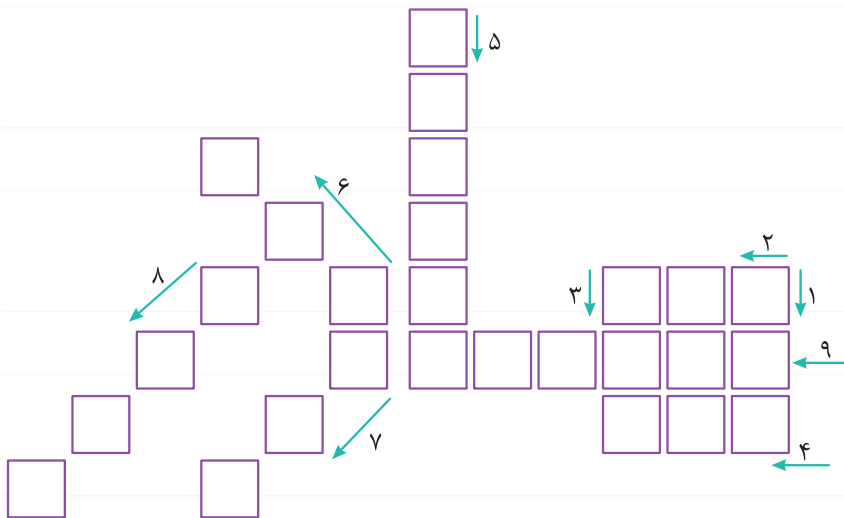
۲۲ نمونه‌ای از اتفاقات زندگی خودتان را بنویسید که با ضرب‌المثل «از تو حرکت، از خدا برکت» ارتباط داشته باشد.

.....

.....

.....

۲۳ جدول را کامل کنید.

- ۱ هم‌خانواده‌ی تفکر
- ۲ زوج نیست.
- ۳ تله
- ۴ مطیع
- ۵ هم‌خانواده‌ی مشترک
- ۶ درنگ
- ۷ مردم
- ۸ شاعر شعرای مادر عزیز
- ۹ جمع کمال